

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В ШКОЛАХ: РОЛЬ СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

PSYCHOLOGICAL ASPECT OF ENSURING SECURITY IN SCHOOLS: THE ROLE OF THE EDUCATIONAL SECURITY SERVICE OF THE NATIONAL POLICE

Стаття досліджує психологічні аспекти забезпечення безпеки в сучасних освітніх закладах та акцентує увагу на ролі Служби освітньої безпеки Національної поліції України у створенні сприятливого середовища для навчання. Забезпечення безпеки у школах охоплює не лише фізичну захищеність учнів, але й емоційний комфорт, що є невід'ємною умовою їхнього гармонійного розвитку та успішного навчання. У роботі підкреслено значущість гармонійного освітнього простору, який сприяє формуванню довірливих відносин між учнями, педагогами та іншими учасниками навчального процесу. Проаналізовано сучасні виклики, зокрема булінг, конфлікти, насильство та їх вплив на психоемоційний стан дітей, які створюють перешкоди для розвитку їхніх особистісних і навчальних компетенцій.

Акцентується увага на необхідності профілактичної роботи серед учнів, учителів і батьків, спрямованої на своєчасне виявлення та нейтралізацію ризиків, які можуть провокувати конфліктні ситуації. Важливим елементом профілактики є освітні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності щодо прав дитини, методів розв'язання конфліктів і формування культури толерантності. Стаття ґрунтується на нормативно-правовій базі, яка регулює діяльність Служби освітньої безпеки, включаючи Закон України «Про освіту», Закон України «Про охорону дитинства» та інші документи, які визначають механізми забезпечення фізичної та психологічної безпеки дітей у школах. Особлива увага приділяється ролі Концепції національної безпеки, яка визначає стратегічні підходи до запобігання правопорушенням та формування захищеного середовища для школярів. Детально висвітлено ключові напрями діяльності Служби освітньої безпеки, зокрема організацію просвітницьких заходів, спрямованих на формування культури безпеки серед учнів і педагогів, проведення тренінгів для підвищення обізнаності щодо ризиків, пов'язаних із конфліктами, насильством і булінгом. Значну роль у цьому процесі відіграє співпраця з психологами, які разом із представниками Служби аналізують соціально-психологічний клімат у класах, визначають основні чинники ризику та працюють над їхньою мінімізацією. Окремо розглядається роль індивідуальної психологічної допомоги учням, які зазнали негативного впливу насильства або перебувають у стресовому стані через соціальні чи економічні труднощі. Наголошується, що така допомога сприяє зменшенню рівня тривожності серед дітей та допомагає їм інтегруватися у безпечне середовище.

У статті акцентовано увагу на подоланні негативних стереотипів щодо правоохоронних органів, які часто сприймаються як інструмент контролю чи покарання. Через інтерактивні заходи, зокрема семінари та відкриті уроки, формуються довірливі

The article explores the psychological aspects of ensuring safety in modern educational institutions and emphasizes the role of the Educational Security Service of the National Police of Ukraine in creating a supportive learning environment. Ensuring school safety encompasses not only the physical protection of students but also emotional comfort, which is an essential condition for their harmonious development and successful learning. The study highlights the importance of a harmonious educational environment that fosters trustful relationships between students, teachers, and other participants in the educational process. Contemporary challenges such as bullying, conflicts, and violence, and their impact on children's psycho-emotional state, which hinder the development of their personal and educational competencies, are analyzed.

The focus is placed on the necessity of preventive work among students, teachers, and parents aimed at timely identification and neutralization of risks that could provoke conflict situations. An essential element of prevention is educational campaigns aimed at raising awareness of children's rights, methods of conflict resolution, and the development of a culture of tolerance. The article is based on the regulatory framework governing the activities of the Educational Security Service, including the Law of Ukraine «On Education,» the Law of Ukraine «On Child Protection,» and other documents outlining mechanisms for ensuring physical and psychological safety for children in schools. Special attention is given to the role of the National Security Concept, which defines strategic approaches to preventing offenses and creating a protected environment for schoolchildren. Key areas of the Educational Security Service's activities are detailed, including the organization of educational events aimed at fostering a culture of safety among students and teachers, conducting training sessions to raise awareness of risks related to conflicts, violence, and bullying. Collaboration with psychologists plays a significant role in this process, as they work alongside Service representatives to analyze the socio-psychological climate in classrooms, identify key risk factors, and address them. The role of individual psychological support for students who have experienced negative effects of violence or are under stress due to social or economic difficulties is also examined. It is emphasized that such assistance reduces anxiety levels among children and helps them integrate into a safe environment.

The article focuses on overcoming negative stereotypes about law enforcement agencies, often perceived as tools of control or punishment. Through interactive activities such as seminars and open lessons, trustful relationships are established between

стосунки між дітьми та представниками поліції, що дозволяє учням бачити в правоохоронцях партнерів, які готові прийти на допомогу. Наголошується, що така співпраця сприяє формуванню правосвідомості серед молоді та закладає основи для розвитку культури безпеки в суспільстві. Особливий акцент зроблено на важливості тісної співпраці між школами, поліцією та батьками, що є ключовим чинником у створенні безпечного освітнього простору. Така взаємодія сприяє ефективнішому запобіганню конфліктним ситуаціям, зменшенню рівня правопорушень та створенню довгострокових механізмів забезпечення стабільності у школах. Вказано, що подальший розвиток і вдосконалення діяльності Служби освітньої безпеки, розширення її функціональних можливостей та охоплення більшої кількості закладів освіти є важливим кроком у забезпеченні безпеки майбутніх поколінь. Стаття демонструє, що інтеграція профілактичної, психологічної та просвітницької роботи є важливим механізмом формування сприятливого середовища, у якому кожен учень почуватиметься захищеним, а його права та інтереси перебувають під надійним захистом.

Ключові слова: психологічна безпека, шкільне середовище, булінг, профілактика конфліктів, Національна поліція, освітня безпека, емоційний комфорт, шкільна психологія, довіра до поліції, взаємодія школи та поліції.

children and police representatives, enabling students to see law enforcement officers as partners willing to provide help. It is emphasized that such collaboration promotes the formation of legal awareness among young people and lays the foundation for developing a culture of safety in society. Particular attention is paid to the importance of close cooperation between schools, the police, and parents, which is a key factor in creating a safe educational environment. Such interaction contributes to more effective prevention of conflict situations, reducing the level of offenses, and establishing long-term mechanisms for ensuring stability in schools. It is noted that further development and improvement of the Educational Security Service's activities, expanding its functional capabilities, and covering more educational institutions are crucial steps in ensuring the safety of future generations. The article demonstrates that the integration of preventive, psychological, and educational work is a vital mechanism for forming a favorable environment where every student feels protected, and their rights and interests are reliably safeguarded.

Key words: psychological safety, school environment, bullying, conflict prevention, National Police, educational security, emotional comfort, school psychology, trust in the police, school-police interaction.

УДК 159.9:37.017.7:343.9
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.68.25>

Зінченко Д.А.

ад'юнкт відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
старший лейтенант поліції

Сьогодні українські школи стикаються з численними викликами, які стосуються створення та підтримки безпечного середовища для всіх учасників освітнього процесу, включаючи учнів, педагогів та батьків. Проблеми, пов'язані з фізичними та психологічними загрозами, стають дедалі актуальнішими через зростання рівня агресії, конфліктів і випадків булінгу, які негативно впливають не лише на емоційний стан дітей, але й на їхнє бажання вчитися, взаємодіяти та розвиватися. У цьому контексті питання безпеки набуває нового значення, адже йдеться не тільки про фізичний захист, але й про створення атмосфери психологічного комфорту, довіри та підтримки, яка є основою для гармонійного розвитку кожної дитини.

Забезпечення безпеки в школі – це багатогранний процес, який охоплює не лише попередження небезпечних ситуацій, але й виявлення їхніх потенційних причин, активну роботу над запобіганням конфліктам, а також формування культури взаємоповаги та взаємодопомоги. Однак, щоб ефективно вирішувати ці завдання, необхідна скоординована діяльність багатьох сторін – освітніх установ, сімей, громадськості та правоохоронних органів. У відповідь на ці виклики було ініційовано створення Служби освітньої безпеки Національної поліції України, яка виступає не лише гарантом фізичної охорони в школах, але й активно сприяє формуванню безпечного простору через системну профілактичну та просвітницьку роботу.

Служба освітньої безпеки є унікальним проектом, який поєднує зусилля поліції, шкільних педагогів і психологів, а також учнів і їхніх батьків. Її діяльність базується на сучасних підходах до забезпечення безпеки в освітньому середовищі, враховуючи не лише матеріальні аспекти, але й психологічні потреби учасників процесу. Вона зосереджується на профілактиці правопорушень серед дітей, запобіганні булінгу та інших форм агресії, а також на розбудові довіри між молоддю та правоохоронними органами. Особлива увага приділяється створенню середовища, де кожен учень відчуває себе захищеним, впевненим і почутим. Сучасна школа потребує нових інструментів для адаптації до змін у суспільстві, і Служба освітньої безпеки стає одним із таких інструментів. Через інтерактивні тренінги, відкриті зустрічі, освітні кампанії та роботу з кризовими ситуаціями вона сприяє не тільки підвищенню рівня обізнаності щодо безпеки, але й формуванню відповідального ставлення до власної поведінки серед учнів. Ця ініціатива також має на меті розвивати навички ненасильницького спілкування, розв'язання конфліктів і взаємодії у складних ситуаціях.

Забезпечення безпеки в освітньому середовищі є однією з ключових цілей державної політики України, спрямованої на захист прав дитини та створення умов для її всебічного розвитку. В основі цієї діяльності лежать нормативно-правові акти, які гарантують право кожної дитини на безпечне навчання. Закон

України «Про освіту» встановлює принципи створення такого середовища, де кожен учень має почуватися фізично захищеним і емоційно комфортним. Закон України «Про охорону дитинства» доповнює ці положення, визначаючи необхідність запобігання будь-яким формам дискримінації, насильства та зловживань у навчальних закладах. Зважаючи на зростання соціальних викликів, пов'язаних із булінгом, конфліктами та іншими проявами небезпеки в школах, Національна поліція України ініціювала створення Служби освітньої безпеки [1]. Її діяльність ґрунтується на сучасних підходах до інтеграції правових, психологічних і педагогічних інструментів для забезпечення стабільності у шкільному середовищі. Концепція національної безпеки, яка визначає основи функціонування Служби, передбачає зменшення ризиків для дітей та забезпечення комфортного середовища, вільного від загроз. Її діяльність має на меті не лише запобігти небезпекам, але й закласти основи для формування культури відповідальності серед дітей та молоді.

Робота Служби освітньої безпеки зосереджена на профілактиці правопорушень, виявленні потенційних ризиків і превентивній роботі. Особливе значення приділяється організації просвітницьких програм, які підвищують рівень обізнаності учнів, педагогів і батьків щодо питань безпеки. Такі програми включають тренінги з розв'язання конфліктів, заходи з формування навичок комунікації та взаємодії, а також семінари для підготовки освітян до кризових ситуацій. Одним із важливих напрямів є моніторинг соціально-психологічного клімату в школах, що дозволяє виявляти потенційні конфлікти та нейтралізувати їх до того, як вони переростуть у серйозні проблеми [2]. Особлива увага приділяється протидії булінгу, який залишається серйозною проблемою сучасних шкіл. Служба активно співпрацює з психологами, соціальними працівниками та педагогами для розробки індивідуальних програм допомоги постраждалим дітям. Окрім того, проводяться заняття з учнями, які схильні до агресивної поведінки, з метою корекції їхніх дій та формування культури толерантності. У роботі з постраждалими дітьми важливо забезпечити не лише емоційну підтримку, але й створити умови, які б сприяли їхній реабілітації та адаптації у шкільному колективі. Такі підходи дозволяють мінімізувати негативні наслідки конфліктів для психіки дитини. Невід'ємною складовою діяльності Служби є формування партнерських відносин із педагогами. Освітяни виступають не лише як свідки ситуацій, що виникають у школах, але й як активні учасники їх розв'язання. Проведення спеціалізованих семінарів у співпраці з Міністерством освіти і науки допомагає вчи-

телям отримати практичні навички для вчасного реагування на кризові ситуації. Це дозволяє педагогам не лише розуміти потреби дітей, але й діяти швидко та ефективно, мінімізуючи вплив небезпечних подій на освітній процес. Водночас Служба виступає платформою для налагодження діалогу між школою, батьками та правоохоронними органами. Така співпраця допомагає створити атмосферу довіри та взаємодопомоги, яка є необхідною для забезпечення безпеки. Служба освітньої безпеки не лише виконує функцію реагування, але й активно працює над вихованням культури поведінки, де взаємоповага і толерантність є головними цінностями. Таким чином, її діяльність сприяє не лише підвищенню рівня безпеки в школах, але й загальному розвитку суспільства, орієнтованого на захист і підтримку найвразливіших його представників – дітей.

Психологічний аспект забезпечення безпеки в школах є невід'ємною частиною створення сприятливого освітнього середовища, яке сприяє гармонійному розвитку особистості учня. Це стосується не лише фізичного захисту від небезпек, але й забезпечення емоційного комфорту, відчуття підтримки та психологічної стабільності. У сучасних умовах зростання рівня стресу серед дітей, спричиненого соціальними, економічними та іншими викликами, ця складова стає надзвичайно важливою. Створення умов, де кожен учасник освітнього процесу відчуває себе захищеним, потребує скоординованих дій з боку педагогів, шкільних психологів, батьків та Служби освітньої безпеки Національної поліції. Одним із головних завдань є виявлення на ранніх етапах проблем, які можуть негативно вплинути на емоційний стан учнів. Шкільні психологи разом із представниками Служби аналізують соціально-психологічний клімат у класах, вивчають особливості взаємодії учнів та звертають увагу на ознаки стресу чи тривожності. Такі прояви можуть бути сигналом про наявність конфліктів, булінгу або інших негативних факторів. Проводяться індивідуальні бесіди з учнями, які мають підвищений ризик виникнення емоційних проблем, що дозволяє вчасно надати необхідну підтримку. Особливо важливою є робота з запобігання булінгу, який залишається однією з найгостріших проблем шкільного середовища [3]. Булінг, що має як фізичний, так і психологічний характер, може серйозно підірвати емоційне благополуччя дитини.

Служба освітньої безпеки активно займається організацією просвітницьких кампаній, спрямованих на формування культури взаємоповаги, толерантності та ненасильницького вирішення конфліктів. Важливим аспектом цієї роботи є залучення не лише учнів, але й педа-

гогів та батьків, які грають ключову роль у створенні позитивного клімату в школі. Підвищення їхньої обізнаності допомагає попереджати проблеми, які можуть призводити до емоційних травм. У нинішніх умовах, коли багато дітей переживають стресові ситуації, пов'язані з війною, економічними труднощами або втратами, особливо актуальною стає робота з посттравматичними стресовими розладами. Служба освітньої безпеки активно залучає кризових психологів, які мають досвід роботи з дітьми, що пережили травматичні події. Така підтримка не лише допомагає зменшити рівень стресу, але й сприяє відновленню психічної рівноваги, що є важливим для успішного навчання та соціалізації. Окремий напрям роботи Служби стосується формування позитивного ставлення до представників поліції серед дітей. Традиційно поліцейські можуть сприйматися як символи каральної системи, що створює бар'єр у взаємодії. Через інтерактивні заходи, такі як відкриті уроки, семінари та тренінги, учні мають змогу побачити поліцейських як партнерів, які готові підтримати у складній ситуації, надати пораду чи допомогу. Це сприяє руйнуванню негативних стереотипів і формує довіру до правоохоронців.

На наше переконання, узгоджена діяльність усіх учасників процесу, орієнтована на психологічну підтримку учнів, забезпечує створення безпечного середовища, де діти можуть не лише отримувати знання, але й почуватися комфортно, розвивати свої здібності та бути впевненими у своїй безпеці. Це дозволяє закласти основу для успішної реалізації учнів у майбутньому та формування відповідального ставлення до власної поведінки в суспільстві.

Запровадження Служби освітньої безпеки Національної поліції є важливим кроком на шляху до створення гармонійного та безпечного середовища в освітніх закладах України. Однак цей процес супроводжується як численними викликами, так і перспективами, які визначають успішність цієї ініціативи. Серед основних викликів, з якими стикається впровадження такої служби, можна виділити недостатню обізнаність громадськості про її цілі та завдання. Часто батьки, педагоги та учні сприймають присутність правоохоронців у школах виключно як інструмент контролю або покарання, що може створювати бар'єри для ефективної взаємодії. Для подолання цього упередження необхідно активно роз'яснювати функції Служби, наголошуючи на її превентивному та консультативному характері. Іншою проблемою є недостатня кількість кваліфікованих кадрів, які можуть одночасно поєднувати знання у сфері права, психології та педагогіки. Забезпечення якісної підготовки фахівців є ключовою умовою для успішної реалізації проекту [4]. Також слід враховувати,

що школи мають різні соціальні, економічні та культурні особливості, які потребують адаптивного підходу до роботи Служби. Єдиний стандарт діяльності може бути недостатньо ефективним у вирішенні локальних проблем, що вимагає гнучкості в стратегіях впровадження. Не менш важливим є питання фінансування, оскільки масштабування цієї ініціативи потребує значних ресурсів [5]. Забезпечення технічного оснащення, матеріальної бази та організації навчання для фахівців вимагає залучення не лише державних, але й приватних ресурсів, включаючи благодійні та міжнародні фонди. Однак навіть за наявності всіх необхідних ресурсів виникають виклики, пов'язані з інтеграцією Служби в існуючу систему освіти.

Зміна підходів до забезпечення безпеки в школах потребує часу та відповідної підготовки з боку педагогів, які мають стати партнерами у цьому процесі. Незважаючи на виклики, впровадження Служби освітньої безпеки відкриває чимало перспектив, які сприятимуть розвитку освітньої системи. Найважливішою з них є підвищення рівня безпеки в школах, що забезпечить сприятливі умови для навчання та виховання дітей.

Завдяки активній профілактичній роботі та проведенню просвітницьких заходів діти зможуть краще усвідомити важливість дотримання правил безпеки, уникнення конфліктів та відповідальної поведінки. Окрім цього, Служба має потенціал стати платформою для формування нових моделей співпраці між школами, батьками та правоохоронними органами. Таке партнерство може значно посилити ефективність впровадження програм із протидії булінгу, насильству та іншим негативним явищам [6]. Інтеграція психологічної підтримки у роботу Служби також є перспективним напрямом, який дозволить не лише реагувати на кризові ситуації, але й активно працювати над їх запобіганням. Діти, які відчують емоційну підтримку, набагато легше долають стресові ситуації, стають більш відкритими до комунікації та менш схильними до конфліктів. Водночас участь представників Служби у виховних заходах може позитивно вплинути на ставлення учнів до правоохоронців, формуючи у них довіру та повагу до закону. Запровадження Служби освітньої безпеки також може сприяти розвитку інноваційних підходів до вирішення питань безпеки. Використання сучасних технологій, таких як цифрові платформи для моніторингу шкільного середовища, індивідуальні опитувальники для оцінки рівня комфорту учнів або інтерактивні тренінги, може значно підвищити ефективність її роботи [7]. Такі інструменти дозволять швидко та об'єктивно оцінювати стан безпеки, своєчасно реагуючи на потенційні загрози.

На нашу думку, враховуючи як виклики, так і перспективи, Служба освітньої безпеки має всі можливості стати ключовим елементом реформування системи освіти в Україні. Комплексний підхід, орієнтований на запобігання загрозам, підвищення обізнаності та формування культури безпеки, є запорукою створення гармонійного та стабільного освітнього середовища для майбутніх поколінь.

Викладене дає підстави констатувати, що забезпечення безпеки в освітніх закладах є багатовимірною проблемою, яка потребує системного підходу, що охоплює правові, соціальні та психологічні аспекти. У сучасних умовах важливо не лише гарантувати фізичну безпеку учнів, але й створювати умови для їхнього емоційного благополуччя, що є ключовою складовою ефективного навчання та розвитку. Служба освітньої безпеки Національної поліції України виступає важливим механізмом, який дозволяє впроваджувати комплексні рішення для формування безпечного середовища у школах. Її діяльність не лише спрямована на профілактику правопорушень, а й закладає основу для формування довірливих відносин між усіма учасниками освітнього процесу.

Особливу значущість має інтеграція психологічного компоненту у роботу Служби, оскільки психологічна безпека є визначальним фактором для розвитку довіри, толерантності та взаєморозуміння у шкільному середовищі. Завдяки цьому діти отримують можливість не лише навчатися у сприятливій атмосфері, але й формувати цінності, які сприяють гармонійному співіснуванню у суспільстві. Запобігання булінгу, вчасне реагування на стресові ситуації, підтримка учнів у кризових умовах, а також просвітницька робота з батьками та педагогами є тими ключовими напрямками, які мають вагомий вплив на зниження рівня конфліктності та ризиків у шкільному середовищі. Підвищення довіри до правоохоронців через інтерактивні заходи та конструктивну взаємодію між Службою, педагогами та учнями дозволяє змінити традиційні уявлення про роль поліції в суспільстві. Служба освітньої безпеки не лише реагує на небезпечні ситуації, але й активно сприяє формуванню середовища, в якому повага до закону, відповідальність та турбота про безпеку стають загальноприйнятими нормами. Це сприяє не лише створенню безпечних умов для навчання, але й закладає підґрунтя для побудови більш відповідального суспільства, в якому права дітей та їхній добробут є пріоритетом. Подальший розвиток і вдосконалення роботи Служби, розширення її функціональних можливостей і охо-

плення більшої кількості навчальних закладів є перспективним напрямом, який потребує підтримки з боку держави та громадськості. Залучення додаткових ресурсів, впровадження сучасних технологій для моніторингу та аналізу стану безпеки, підвищення кваліфікації фахівців, а також адаптація програм до специфіки різних регіонів країни дозволить зробити цю ініціативу більш ефективною. Успішність реалізації таких програм залежить також від тісної співпраці з міжнародними організаціями, які мають досвід у створенні безпечного освітнього середовища. Таким чином, впровадження Служби освітньої безпеки Національної поліції України є важливим кроком у забезпеченні гармонійного розвитку дітей та створенні умов для їхньої соціалізації. Цей проєкт не лише вирішує актуальні проблеми сьогодення, але й формує основу для безпечного та сталого майбутнього, де кожна дитина зможе реалізувати свій потенціал у сприятливому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Валєєв Р. Г. Роль поліції у забезпеченні безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*. Дніпро. ДДУВС. 2024. С. 400–403.
2. Глушкова Д. В. Діяльність Національної поліції в забезпеченні прав дитини в умовах воєнного стану в Україні. *Проблеми сучасної поліцейстики*. МВС України. Вінниця. ХНУВС. 2024. С. 83–85.
3. Джафарова О. В., Зінченко Д. А. Розробка загальних заходів захисту прав дитини в умовах військової агресії з урахуванням проблеми булінгу. *Захист прав дитини в умовах військової агресії*. МВС України. Одеса. ОДУВС. Вид-во «Юридика». 2023. С. 68–71.
4. Лисенко Д. В. Права і свободи дитини в Україні на сучасному етапі: історико-правовий аспект. *Актуальні проблеми сучасної наук и в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів*. МВС України. Харків. ХНУВС. 2024. С. 139–142.
5. Макарова О. П. Емоційний стан працівників поліції під час військової агресії в Україні. *Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України*. МВС України. Харків. НА НГУ. 2023. С. 78–81.
6. Погорілець О. О. Реалізація адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції України щодо гарантування безпеки в освітньому середовищі. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. № 2 (62). Р. 114–120. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.2.17>
7. Проценко І. О. Роль поліцейських підрозділів «Служба освітньої безпеки» у створенні безпечного освітнього середовища для учасників освітнього процесу. *Проблеми сучасної поліцейстики*. МВС України. Вінниця. ХНУВС. 2024. С. 161–162.